

Ajankohtaiskatsaus kuntatalouteen

Taloustorstai 5.12.2019

Sanna Lehtonen
@lehtonenKL

5.12.2019

Syksyn 2019 budjettiriihessä päätetty valtionosuuden kertakompensaatio (+237 milj. €) maksetaan kunnille marras- ja joulukuussa 2019.

"Budjettiriihen yhteydessä päätettiin aikaistaa kunnille maksettava kertaluonteinen 237 miljoonan euron valtionosuuksien lisäys ensi vuodelta tälle vuodelle."

- Erä, joka saadaan vuosina 2019-2022 toteutuvien ja kikyistä johtuvien **kaksinkertaisten valtionosuusleikkauksien** summana
  - Ilman kunnille maksettavaa kompensatiota (+237 milj. euroa) valtionosuutta oltaisi leikattu kikyistä tuplasti
- Kompensaatioerän (+237 milj. euroa) **maksatuksen aikaistaminen** vuodesta 2020 vuoteen 2019
  - on **nollasummapieliä** suunnitelmakaudella
  - helpottaa kuntien taloustilannetta **yksittäisenä vuonna 2019**, mutta samalla vähentää valtionosuustuloja vuonna 2020 ennakkolaskelmaan verrattuna
  - toivotaan toimivan **pienellä helpotuksena** erityisesti verokorttiuudistuksesta johtuneeseen verokertymävajeeseen vuonna 2019
  - toteutetaan **vuoden 2019 valtionosuuspäätöstä** muuttamalla
  - otetaan huomioon valtionosuuden kuukausimaksatuksessa **marras- ja joulukuussa 2019**

Valtionosuus-
kompensaatio

+237

milj. euroa
vuonna 2019

Tasasuuruisesti
kaikille kunnille

+43,22

euroa / asukas

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Lähetetty: tiistai 12. marraskuuta 2019 13:27

Aihe: Päätös kunnan peruspalvelujen valtionosuuden muutoksista vuodelle 2019

Hyvät vastaanottajat,

Ohessa muutospäätös koskien kunnan peruspalvelujen valtionosuutta vuodelle 2019.

Muutokset huomioidaan valtionosuuksien marras- ja joulukuun maksatuksissa.

Maksupäivät ovat normaaliin tapaan 11.11.2019 ja 11.12.2019.

Päätös toimitetaan vain sähköisesti.

Suomenkielinen kirje.pdf
543 KB

Liite 1. Muutokset valtionosuuksiin2019_PDF_11-11-2019.pdf
264 KB

Liite 2. Oikaisuvaatimusohje_PDF_11-11-2019.pdf
182 KB

Ruotsinkielinen kirje.pdf
541 KB

Bilaga 1. Ändringar till statsandel2019_PDF_11-11-2019.pdf
262 KB

Bilaga 2. Anvisning för rättelseyrkande_PDF_11-11-2019.pdf
107 KB

Uusi momentti 28.30.35

”Valtion korvaus kunnille
veroperustemuutoksista
aiheutuvista verotulojen
menetyksistä”

Onko veromenetysten
kompensaatioiden
erottamisella omalle
momentilleen
vaikutusta kuntien
kirjanpitoon vuonna
2020?

Verotulojen ja verotulomenetysten kompensaatioiden esittämisestä tuloslaskelmassa

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on käsitellyt lokakuun kokouksessaan verotulojen kirjaamista ja verotulomenetysten kompensaatioiden esittämistä tuloslaskelmassa. Kuntajaosto ei antanut verotulojen kirjaamisesta uusia ohjeita tulorekisteriin ilmoittamiseen liittyvien ongelmien tai ns. verokorttiuudistuksen johdosta. Verotulot kirjataan kirjanpitolautakunnan kuntajaoston tuloslaskelman laatimista koskevan yleisohjeen mukaisesti.

Verotulomenetysten kompensaatiot esitetään tuloslaskelmassa valtionosuuksien ryhmässä, koska kyse on valtion maksamasta korvauksesta. Liitetietojen laatimista koskevaa ohjetta on tarkoitus myöhemmin muuttaa siten, että veromenetysten kompensaatiot eritellään valtionosuuksia koskevassa liitetiedossa. Kunnan omaa seurantaa, toimintakertomuksessa esittämistä ja tulevaa liitetietoa varten on suositeltavaa avata kirjanpitoon oma tili (uusi JHS-tili 5890 Verotulomenetysten kompensaatio).

Lisätietoja Kuntaliitossa antaa:

Sari Korento
kehittämispäällikkö

p. [09 771 2616](tel:097712616)

Sari.Korento@kuntaliitto.fi

Asiasta
tiedotettu
Kuntatalous-
sähköposti-
listalla
5.11.2019

Verotulo- menetysten kompensaatioille uusi tili kirjanpitoon 1.1.2020 alkaen

- Verotulomenetysten kompensatiot erotetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja **siirretään omalle momentilleen** valtion talousarviossa 1.1.2020 alkaen.

*Valtionosuus kunnille perus-
palvelujen järjestämiseen*

28.90.30

.....1.1.2020.....>

*Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista
aiheutuvista verotulojen menetyksistä*

28.90.35

- Kuntien kirjanpidossa uusi "valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista menetyksistä" **jää valtion-osuuksien ryhmään**, mutta **eriteltäneen liitetiedoissa**.
- Erittelyä varten suositellaan avattavaksi uusi tili kirjanpitoon (valtionosuuksien ryhmään),
"JHS-tili 5890 Verotulomenetysten kompensaatio".

89 kuntaa haki harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta

Luetuimmat

Tänään Viikko Kuukausi

- 22 hakijaa Rovaniemen kaupunginjohtajaksi - mukana neljä kuntajohtajaa
- Pomarkku sai 11 hakemusta kunnanjohtajaksi

10
miljoonaa
euroa

	Päätös	Päätös
	euroa	euroa/asukas
KUNTIA 89 KPL YHTEENSÄ	21 KPL 10 000 000	
Lestijärvi	110 000	149
Kyyjärvi	200 000	149
Pomarkku	300 000	140
Ristijärvi	180 000	140
Oripää	190 000	139
Humppila	310 000	139
Jämijärvi	250 000	138
Honkajoki	230 000	138
Lemi	420 000	138
Reisjärvi	380 000	138
Teuva	710 000	138
Savukoski	140 000	138
Askola	680 000	137
Joroinen	660 000	137
Rantasalmi	480 000	137
Vesilahti	600 000	137
Vehmaa	310 000	136
Eura	900 000	77
Kauhajoki	1 000 000	75
Akaa	1 000 000	60
Loimaa	950 000	60

3.9.2019 klo 1

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Hae

Hakusivulle »

Vastuualueet

Ajankohtaista

Hankkeet ja säädösvalmistelu

Julkaisut

Ministeriö

Yhteystiedot

VALTIOVARAINMINISTERIÖ / FI / AJANKOHTAISTA / ARTIKKELI / VALTIONEUVOSTO JAKOI HARKINNANVARAISTA VALTIONOSUUDEN KOROTUSTA 21 KUNNALLE

fi sv

Tiedotteet ja uutiset

Päätökset

Kolumnit

EU-puheenjohtajuus

Virkamiespuheenvuoro

Brexit

Uutiskirjeet

Valtiolla-lehti

VM sosiaalisessa mediassa

Verkkolähteykset

Valtioneuvosto jakoi harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta 21 kunnalle

Valtiovarainministeriö 21.11.2019 13.42
TIEDOTE

Valtioneuvosto myönsi torstaina 21. marraskuuta harkinnanvaraiset valtionosuuden korotukset tälle vuodelle. 21 kuntaa saa tukea yhteensä 10 miljoonaa euroa.

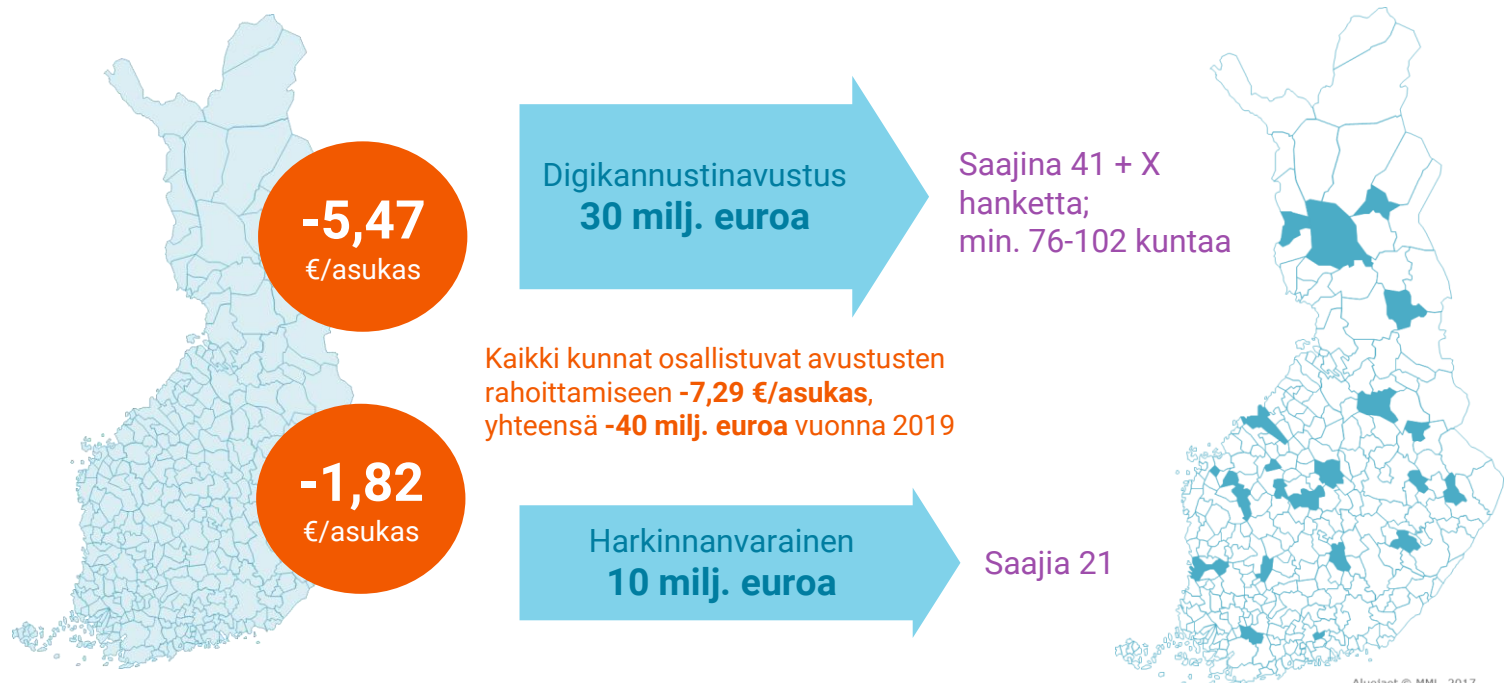
Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta voidaan myöntää kunnalle, joka tarvitsee lisätukea poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi. Lisäksi huomioidaan paikalliset erityisolosuhteet.

Tukea haki tänä vuonna 89 kuntaa, kun edellisen kerran hakijoita oli 85 (vuonna 2014). Avustusta haettiin tänä vuonna yhteensä lähes 100,0 miljoonaa euroa. Tänä vuonna valtionosuuden korotusta saa 21 kuntaa. Vuonna 2014 saajia oli 28, tällöin jaossa oli 20 miljoonaa euroa.

”Kaikki rahoittavat, että muutama saa.”

- Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta sai **21 kuntaa** yhteensä **10 miljoonaa euroa**.
- Digitalisaation kannustinjärjestelmään liittyvää valtionavustusta jaetaan **ainakin 41 hankkeelle** yhteensä **30 miljoonaa euroa**.
- Rahoitus em. valtiovarainministeriön päättämiin valtionavustuksiin vähennetään kuntien lakisääteisiin peruspalveluihin tarkoitettua yleiskatteisesta valtionosuudesta.

Valtionosuuden vähennyksiä vuonna 2019			
	Kuntien digitalisaatio-kannustin	Harkinnan-varainen korotus	Yhteensä
	-5,47	-1,82	-7,29
Koko maa	-29 995 516	-9 980 227	-39 975 743
HELSINKI	-3 518 698	-1 170 755	-4 689 453
ESPOO	-1 526 371	-507 860	-2 034 231
TAMPERE	-1 268 236	-421 972	-1 690 208
VANTAA	-1 219 958	-405 909	-1 625 867
OULU	-1 103 901	-367 294	-1 471 195
TURKU	-1 037 489	-345 198	-1 382 687
JYVÄSKYLÄ	-766 828	-255 142	-1 021 971
LAHTI	-654 064	-217 623	-871 687
KUOPIO	-646 603	-215 140	-861 744
PORI	-462 691	-153 948	-616 639
...	...	...	...

2.12.2019

Valtionosuus-
laskelman
päivitys

Valtionosuuslaskelma on päivitetty

- Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus
4.11. valmistuneen verotuksen mukaiseksi
- Koulutustaustakerroin
- Työpaikkaomavaraisuus
- Saaristo-osakuntaväestö

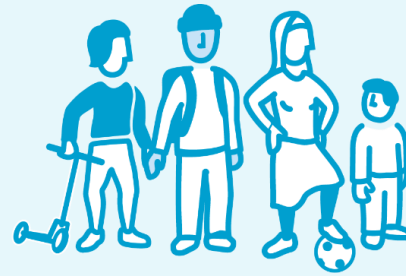
Ennakollinen laskelma kunnan valtionosuudesta vuonna 2020

Lähde: KL / SL 2.12.2019

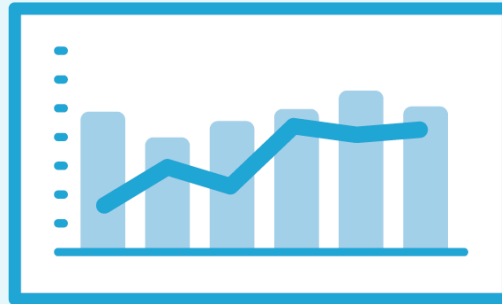
		A	E	F	E + F	MUUTOS 2019 --> 2020		
		Asukas- luku	Valtion- osuudet yhteensä	Veromenetysten kompensaatiot * UUSI * mom. 28.90.35	Valtionosuudet ja veromen. kompensaatiot yhteensä	euroa	prosenttia	€/asukas
		31.12.2018	2020	2020	2020			
Kaikki kunnat		5 488 130	6 971 233 488	2 269 000 015	9 240 233 503	632 027 244	7,3 %	115
5	Alajärvi	9 700	30 632 858	5 575 746	36 208 605	1 338 286	3,8 %	138
9	Alavieska	2 573	7 961 318	1 454 876	9 416 195	516 409	5,8 %	201
10	Alavus	11 544	33 573 809	6 731 746	40 305 555	2 085 284	5,5 %	181
16	Asikkala	8 149	15 929 902	3 888 867	19 818 769	1 362 052	7,4 %	167
18	Askola	4 958	6 111 849	2 123 394	8 235 242	664 800	8,8 %	134
19	Aura	3 984	4 683 248	1 751 777	6 435 025	444 184	7,4 %	111
20	Akaa	16 611	24 502 059	7 323 815	31 825 873	1 330 696	4,4 %	80
46	Enonkoski	1 405	4 544 136	853 013	5 397 149	150 694	2,9 %	107
47	Enontekiö	1 852	8 108 884	1 076 742	9 185 626	384 437	4,4 %	208
49	Espoo	283 632	18 479 959	78 185 695	96 665 655	37 383 463	63,1 %	132
50	Eura	11 748	19 661 087	5 552 837	25 213 924	1 980 534	8,5 %	169
51	Eurajoki	9 454	6 556 140	4 895 562	11 451 702	331 847	3,0 %	35
52	Evijärvi	2 473	7 513 589	1 516 780	9 030 369	236 531	2,7 %	96
61	Forssa	17 028	35 679 255	8 182 783	43 862 039	2 860 725	7,0 %	168

Kotikuntakorvaus-
menot ja -tulot
perustuvat
valtiovarain-
ministeriön
päättämään
kotikuntakorvauksen
perusosaan ja
opetuksen
järjestäjien
ilmoittamiin
kotikunnittaisiin ja
ikäryhmittäisiin
oppilasmääriin.

Kotikuntakorvauksen
perusosa on **6 817** euroa
vuonna 2020 (**ennakkotieto**).

- **6 600** euroa vuonna 2019
- **6 512** euroa vuonna 2018

Vuoden 2020 kotikunta-
korvaukset perustuvat
31.12.2018 oppilasmäärä-
tietoihin (**Tilastokeskuksen**
kotikuntakorvauskysely).

Kotikuntakorvaus porras-
tetaan oppilaan iän mukaan

- 6-vuotiaat (esiopetus) = **0,61**
- 7-12-vuotiaat = **1,00**
- 13-15-vuotiaat = **1,60**

Valtionosuudet kehyskaudella?

Lähde: Kuntatalousohjelma

Taulukko 9. Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa, kehysvuodet vuoden 2020 hintatasossa

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Laskennalliset valtionosuudet:	9 493	9 656	8 098	8 117	8 208	8 497
VM ¹	8 577	8 729	7 074	7 118	7 157	7 411
OKM	916	928	1 024	999	1 050	1 086
siitä kuntayhtymät	967	978	1 040	997	999	1 001
Muut valtionavut:						
OM yhteensä	30	20	0	0	0	11
SM yhteensä	5	5	5	5	5	5
VM yhteensä ²	149	43	2 362	2 560	2 737	2 838
OKM yhteensä	219	215	231	241	239	190
MMM yhteensä	6	6	6	1	1	1
LVM yhteensä	54	63	49	38	36	36
TEM yhteensä	225	219	195	193	193	180
STM yhteensä	398	405	539	569	567	394
YM yhteensä	26	30	80	85	79	57
Muut valtionavut yhteensä	1 112	1 006	3 468	3 693	3 857	3 712

Valtionosuuden muutos 2020 → 2021 ja 2021 → 2022

Valtionavustus- katsaus

Opetus- ja kulttuuritoimen ajankohtaisia valtionavustus-hakuja 2019

AJANKOHTAISET VALTIONAVUSTUSTÄRPIT JOULUKUUSSA

Valtionavustus	Hakuaika
AVI: Etsivä nuorisotyö Nuorten työpajatoiminta Lasten ja nuorten paikallinen harrastustoiminta Nuorisoalan alueellisen ja paikallisen toiminnan kehittäminen	6.11. – 13.12.2019
AVI: Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustus	Jatkuva haku
AVI: Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustus	31.12.2019 asti
Investointiavustukset kulttuuritilojen peruskorjauksiin ja perustamishankkeisiin	31.12.2019 asti

KATSO LISÄÄ RAHOITUSMAHDOLLISUUKSISTA

Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja Aluehallintovirastojen avustusrahoitus sekä muut avustusrahoitusta myöntävät tahot.

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/opetus-ja-kulttuuri/opetus-ja-kulttuuritoimen-talous-ja-rahoitus/opetus-ja-kulttuuritoimen-valtionavustukset>

Valtionavustukset

- 1) "Rakenneuudistuksen valmistelua tukeviin toimiin" (VM) ja
- 2) "Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaan" (STM)

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET
MINISTRY OF FINANCE

120
milj. €

70
milj. €

25
milj. €

Rahoituksen käyttö ja yhteys tulevaisuuden sote-keskukseen

- Tavoitteena on, että VM:n momentin raholla ja STM:n tulevaisuuden sote-keskuksen rahoilla ei tehdä päällekkäistä kehittämistä
  - Tulevaisuuden sote-keskus rahoitus kohdentuu peruspalvelujen toiminnalliseen kehittämiseen
  - VM:n momentin rahoitus kohdentuu toimenpiteisiin, jotka mm. tukevat järjestämisvastuun siirtymistä maakunnille
- Mom. 28.70.05 määrärahoilla tuetaan myös alueellisia kehittämistoimenpiteitä, ei yhden kunnan hankkeita

Lähde: Ministeri Kiuru Satakunnan aluutilaisuudessa 4.11.2019

Valtionavustusten peruslinjaukset

	Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus –ohjelma (STM:n mom. 33.60.39)	Muut kehittämishankkeet (STM:n mom. 33.60.39)	Rakenneuudistuksen valmistelua tukevat hankkeet (VM:n mom. 28.70.05)
Alueille jaettava määräraha	70 m€ vuodessa (2020), vuosille 2020-2022, rahoitus kaikille alueille suhteellisesti.	n. 20-25 m€ (2020)	Yhteensä noin 100-120 m€, vuosille 2020-2021
Hakuaika	16.12.2019 - 28.2.2020	n. 15.2-31.3.2020	n. 15.1.-15.3.2020
Alueelliset toimijat	Alueelliset kuntien tai kuntayhtymien hankkeet (pääsääntöisesti väh. 80% maakunnan väestöpohjasta)	Kunta tai kuntayhtymä, myös yksittäiset kunnat ja järjestöt	Alueelliset kuntien tai kuntayhtymien hankkeet (pääsääntöisesti väh. 80% maakunnan väestöpohjasta)
Haun (ensisijainen) fokus	Peruspalveluiden (tuotannon) toiminnallinen kehittäminen	Muiden palveluiden (tuotannon) toiminnallinen kehittäminen	Toimenpiteet, jotka tukevat järjestämisvastuun siirtymistä maakunnille (ml. tietotekniset ratkaisut)
Valtion rahoitusosuus	100%	80%	80%
Koordinaatio	Tulevaisuuden sote-keskus koordinaatioryhmä (STM, THL)	STM:n linjaorganisaatiot	Alueelliselle valmistelulle asetettava erillisjaosto
Hankehallinta	STM ja THL (sisällöllinen)	STM	STM ja THL

Hallitukselle toimintasuunnitelma

Hallitusohjelman ilmiökokonaisuuksien toteuttamiselle tavoitteet, keinot ja aikataulut

7.10.2019 14.04 VNK

[Hallituksen toimintasuunnitelma 7.10.2019](#)

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen valtionavustukset haussa 2-4/2020

Oppivelvollisuusikä 18 ikävuoteen –HE lausunnoilla 4-5/2020

Tavoite 1

Koulutus- ja osaamistaso nousevat kaikilla koulutusasteilla, oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy

Keskeiset keinot	Päävastuu	Osavastuu	Aikataulu
Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma ja toimenpideohjelma varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon sekä osallistumistasen parantamiseksi. Erillisohjelma maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimisen edellytysten ja koulutussiirtymisen turvaamiseksi	OKM	STM, TEM	Toimenpideohjelmien valmistelu 10–12/2019. Valtionavustusten 1. haku ja päätökset 2–4/2020. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten oppimisen edellytysten ja siirtymien toimenpiteet sisältyvät osin tähän ja osin oppivelvollisuuden laajentamiseen.
Oppivelvollisuusikä 18 ikävuoteen	OKM	TEM	Projektiryhmä ja Seurantaryhmä asetettu 8/2019 HE lausunnolla 4–5/2020 HE valmis 9–10/2020

Kertaluonteiset tulevaisuusinvestoinnit sivistystoimessa vuosina 2020-2022

2020-2022

Nro	Momentti	Momentin nimike / asia	Muutoksen syy ja tarvittaessa lyhyt perustelu	2020 TAE +/- 1 000 € vs. tekn. kehys	2021 JTS +/- 1 000 € vs. tekn. kehys	2022 JTS +/- 1 000 € vs. tekn. kehys
1	29.10.30	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin	Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma <i>Perusopetus</i>	60 000	60 000	60 000
2	29.10.30	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin	Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma <i>Varhaiskasvatus</i>	25 000	50 000	50 000
3	29.10.30	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin	Harrastusmahdollisuus kaikille koulupäivän yhteydessä – Suomen Islannin malli <i>Harrastusmahdollisuus</i>	5 000	0	0
4	29.10.31	Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin	Jatkuvan oppimisen edistäminen <i>Vapaa sivistystyö</i>	5 000	0	0
5	29.20.30	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaaminen. Ra- ja ohjauksen tukitoimiin. Lisä järjestäjille valt- allista rahoitusjärjestelmää. <i>Ammatillinen</i>	80 000	0	0
6	29.80.30	Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan	Yleisten kirjastojen saavutettavuus, kirjastoautot, kokoelmien monimuotoisuus <i>Kirjastot</i>	1 000	0	0

Avustusten
määrä lisääntyy
**Muista
hakea!**

Oikeus oppia - kehittämishjelma

Varhaiskasvatuksen laadun ja
tasa-arvon kehittämishjelma

Perusopetuksen laadun ja
tasa-arvon kehittämishjelma

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishjelma

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa parantava Oikeus oppia -kehittämishjelma turvaa tasa-arvoisen alun oppimiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa kehittämishjelmat vuosina 2020–2022.

A close-up photograph of a hand holding a yellow-handled paintbrush, applying red paint to a vertical wooden plank. The background is a wall of similar wooden planks, some of which are already painted red. A metal fastener is visible on the left. A dark blue rectangular box is overlaid on the right side of the image, containing white text and a logo.

Tapahtumat ja koulutukset

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ajankohtaispäivät – Kevät 2020

- **Kunnan ja kuntakonsernin tilinpäätöspäivä**
  - Oulu, 9.1.
  - Kuopio, 14.1.
  - Tampere, 16.1. + striimaus
- **Kunnan verotulot ja valtionosuudet**
  - Oulu, 22.-23.4.
- **Talous- ja veroennustepäivät**
  - Helsinki, 28.-29.4.
- **Kirjanpitäjien neuvottelupäivä**
  - Oulu, 12.5.
  - Tampere, 14.5.
  - Kuopio, 19.5.
  - Helsinki, 20.5.
- **Arvonlisäverotuksen peruskurssi**
  - Tampere, 26.5. + striimaus

- **TIETOA**

- **TAITOA**

- **NÄKEMYSTÄ**

**LISÄTIEDOT JA
ILMOITTAUTUMINEN:
[HTTPS://KOULUTUS.FCG.FI/](https://koulutus.fcg.fi/)**

**Lisäksi webinaarit ja
verkkokoulutukset!**

Koulutusohjelmat – 2020

- **Kunnan ja kuntayhtymän taloushallinnon perusteet**
  - Tampere, 5.-6.5., 1. jakso
  - Helsinki, 9.-10.6., 2. jakso
- **Kunnan ja kuntayhtymän laskentatoimen koulutusohjelma 2020–2021**
  - Seuraava ohjelma käynnistyy syyskuussa
- **Kunta-alan Controller 2020 –koulutusohjelma**
  - Seuraava ohjelma käynnistyy elokuussa

- **TIETOA**

- **TAITOA**

- **NÄKEMYSTÄ**

**LISÄTIEDOT JA
ILMOITTAUTUMINEN:
[HTTPS://KOULUTUS.FCG.FI/](https://koulutus.fcg.fi/)**

**Lisäksi webinaarit ja
verkkokoulutukset!**

Rahoitus- ja johtamisfoorumi
Finansierings- och ledarskapsforum
5.–7.2.2020

DAG DETTER

RAFO:n pääpuheenvuorossa 6.2. kuullaan palkittua julkisen sektorin asiantuntijaa ja kirjailijaa Dag Detleiv (The Public Wealth of Nations; The Economist's Book of the Year; The FT's best book of the year ja The Public Wealth of Cities), joka muistuttaa käsitteemme julkisesta taloudesta. Puheen- vuorossaan hän johdattaa yleisön julkisen sektorin haasteisiin ja esittelee mallitilalle uudelleenorganisoitunutta rakentautuvaa taloutta voidaan toteuttaa.

Daag Detter on erikoistunut julkisen sektorin tasoiden uudelleenjärjestelyyn sekä julkisten varojen hallintaan. Hän on ollut myöskin läsnä Suomessa Euroopan vakausmekanismia (EVM), toimintaa IMF:ä ja Maailman Pankkia ja käynyt muun muassa Kiinan, Iso-Britannian ja Suomen hallituksia talouden kysymyksissä. Toimissaan Ruotsin hallituksen holding-yhtiö Statensin puheenjohtajana ja Ruotsin teollisuusministeriön johtajana, hän johti valtion portfolion (SEK 500 miljardia) uudelleenjärjestelyä.

MARKKU
WILENIUS

Markku Wilenius on toiminut tulevaisuudentutkijana yli 20 vuotta. Hän on Turun yliopiston kauppatieteiden professori sekä Unesco-professori.

Vuonna 1907 Wilenius vältti tuhoonkäsiä
 luonnonmullistuksesta. Markku Wilenius on vetänyt
 lukuisia strategisia kehitysohjelmia nim. tuomalaissa
 kuin kansainvälisissä yrityksissä. Wilenius on arvostettu
 neuvonantaja ja toimintaa lukuisien toimikuntien vetäjänä
 ja asiantuntijana. Wilenius on Rooman klubin jäsen,
 kolmen lähtien puheenjohtaja sekä start-up yrityksen
 partneri.

3

**HANNAKAISA
LÄNSISALMI**

[illegible]HERMANNI
HYITIÄLÄ

Hermanus Hyttiällä toimi johtavana konsulttina Soforella. Hän on erikoistunut organisaatioiden laadun parantamiseen auttamalla päättäjiä tekemään parempia asioita – ei vanhoja asioita paremmin.

Hyvillä on ottanut lämmintä kiikseen organisaation muutokyvyyden. Huonosti toimivassa organisaatiossa ei kannata ottaa käyttöön laadukasta IT-järjestelmää, vaan ensin pitää saada organisaatio kuntoon.

Marraskuussa 2019 Hyttillä palkittiin sosiaali- ja terveysministeriön myöntämällä Vuoden lääke-palkinnolla.

 Δ

EMILIA LAHTI

Emilia Lehti (YTM, MAFP) on väitöskirjantutkija Kallio-yliopistossa, sydämen siuna aktiivisti ja kansainvälinen kouluttaja johtajuuden ja rohkeuden teemoista. Emilia opitteli professori Martin Seligmanin perustamassa Pennsylvanian yliopistossa ja myöhemmin hänet valittiin opettamaan Singularity Universityn koulutusohjelmaan NASAn kansainvälinen Pilaatoksen.

Vuonna 2018 hän juoksi ja pyöräili 2400 km. Uuden-Seelannin haasti perustamassa lempideittin tulevaisuuden vesiä ylläpitävän Suu Hui Slane -kampanjan insinöörinä ja aktiivisuudesta Vuonna 2019 hän vältti Pohjois-Kiinassa otiskalemassa ihmäläisä kamppailulajeja. Emiika uskon, että kun kehitämme meistä olevaa tykyä tulee oman kehon ja mielen mahdollisuuksia ja rajoja, voimme tehdä suurikin haasteita lempideittä kisin.

Sote-studio

Ohjelma 20.11.2019

- 10.00–10.05 **Ajankohtaiset lyhyesti**
lakimies Annika Korpela
- 10.05–10.25 **Kunnat ja kuntayhtymät tulorekisterin tietojen hyödyntäjinä 1.1.2020 alkaen**
sidosryhmävastaava Heli Reuter-Laakso, Verohallinto
- 10.25–10.40 **Lastensuojelun laatuopas**
erityisasiantuntija Aila Puustinen-Korhonen
- 10.40–11.00 **Kuntaliiton rooli sote-uudistuksessa**
erityisasiantuntija Karri Vainio

* Uudistuksen tilannekuva * Palveluiden rahoitus *

Sote-tulevaisuuspäivä
4.12.2019

Mitä sote-uudistukselle kuuluu?
Millaisia rahoitusmalleja on ehdolla?
Mitä kunnissa ajatellaan juuri nyt?

kuntaliitto.fi/tapahtumat/2019/sote-tulevaisuuspäivä-4122019

Kunta.tv

Livestream

Maksuton

Ilmoittaudu
viimeistään
27.11.

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kuntaliitto
Kommunförbundet

KT
Kuntatyönantajat

PIRKANMAA
COUNCIL OF TAMPERE REGION

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

Tampereen yliopisto

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET
MINISTRY OF FINANCE

ESPOO
ESBO

Taloustorstai

16.1.2020

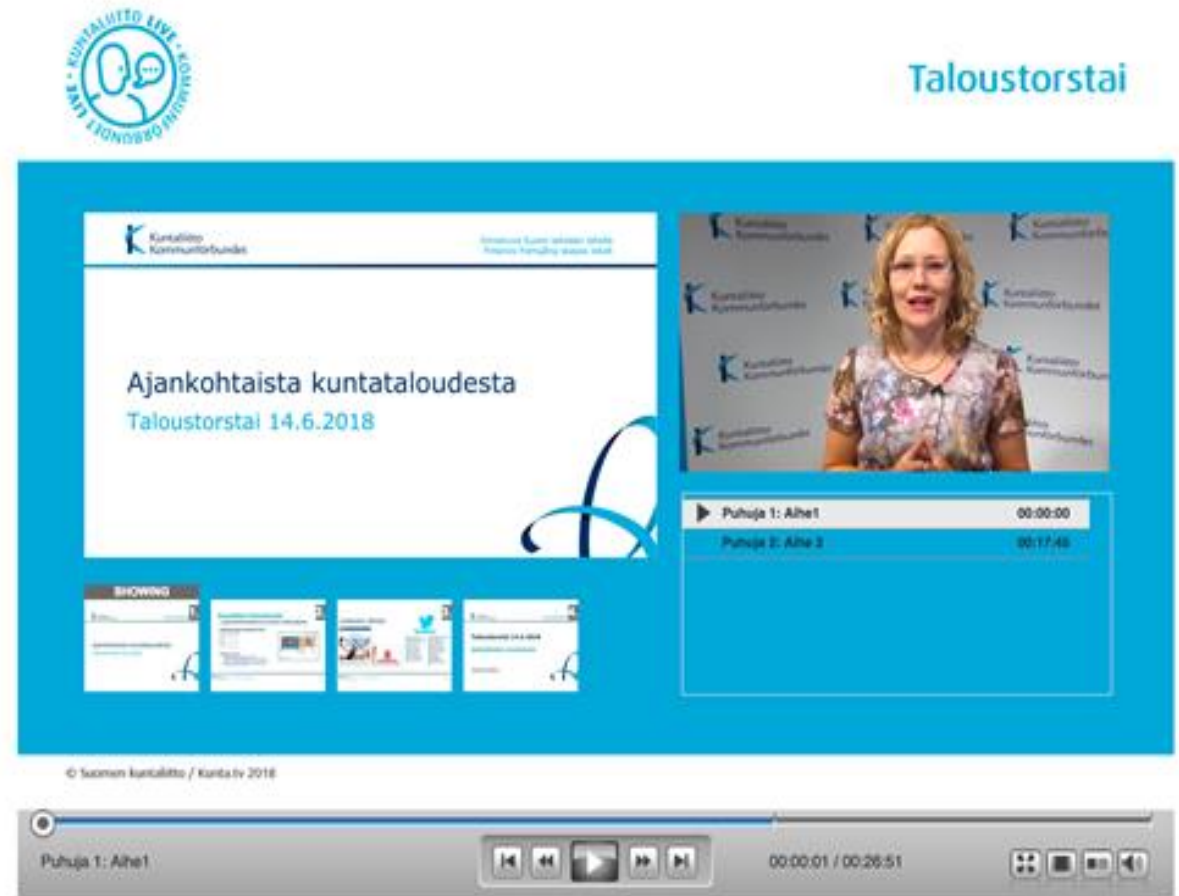
Kuntaliiton Taloustorstai - ajankohtaistietoa kuntien taloudesta

Taloustorstait

- TO 16.1.2020
- TO 3-4 / 2020 (kehysriihen mukaan)
- TO 14.5.2020
- TO 18.6.2020

Lisätiedot ja aihetoiveet:

- kehittämispäällikkö Sanna Lehtonen,
sanna.lehtonen@kuntaliitto.fi , p. 050 575 9090
- hallinto- ja viestintäkoordinaattori Tuija Valkeinen,
tuija.valkeinen@kuntaliitto.fi, p. 050 548 1440

Kiitokset mielenkiinnosta!

Sanna Lehtonen

050 5759090

Sanna.Lehtonen@kuntaliitto.fi

@lehtonenKL

kuntaliitto.fi

PL 200, 00101 Helsinki
Kuntatalo, Toinen linja 14
00530 Helsinki

Seuraava Kuntaliiton Taloustorstai 5.12.2019

Loppuvuoden verokatsaus

Taloustorstai 5.12.2019

Pekka Montell
[@MontellPekka](#)

5.12.2019

Koko maan veroennustekahikko

2.12.2019

- Budjettiriihen päätökset veroperustemuutokset vuodelle 2020
  - Uutta kompensoitavaa yhteensä 285 miljoonaa euroa
- Kone ja –laiteinvestointien korotetut poistot vaikuttavat myös kunnallisveroa alentavasti noin 20 miljoonaa vuositasolla joka myös on huomioitu koko maan tasolla
- Verohallinnon tieto valmistuneesta verotuksesta 2018 (4.11.2019)
  - ei suuria yllätyksiä koko maan tasolla – tiedot ovat vastanneet hyvin jo toukokuun kehikon arvioita jotka perustuivat tulokehitystilaston tietoihin
  - Tarkemmat tiedot valmistuneesta verotuksesta julkaistaan Verohallinnon tilastotietokantaan myöhemmin
- Toukokuun tilanteesta ollaan vähennetty/siirretty yhteensä noin **500 miljoonaa euroa** kuluvan vuoden ennakoita vuodelle 2020

Koko maan veroennustekehikko 2.12.2019

KUNNALLISVERON VEROPOHJA				KOKO MAA , Milj. €			
ANSIOTULOT	2017	2018*	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Palkkatulot yhteensä	85 763	89 500	92 800	96 100	99 000	101 500	103 700
Muutos %	2,4	4,3	3,7	3,6	3,0	2,5	2,2
Eläketulot	31 045	31 820	32 970	34 220	35 380	36 650	37 930
Muutos %	3,1	2,5	3,6	3,8	3,4	3,6	3,5
ANSIOTULOT YHTEENSÄ	129 155	132 970	137 160	141 770	146 030	150 130	154 000
Muutos %	1,8	3,0	3,2	3,4	3,0	2,8	2,6

Kunnallisveron ansiotulot eivät ole merkittävästi muuttuneet keväästä.

Budjettiriihen veropäätökset muutti syksyllä ensi vuoden vähennyksiä.

VÄHENNYKSET	2017	2018*	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
VÄHENNYKSET YHT.	28 693	29 630	30 280	30 910	31 290	31 670	32 040
Muutos %	7,9	3,3	2,2	2,1	1,2	1,2	1,2

MAKSETTAVA KUNNALLISVERO				KOKO MAA , Milj. €			
VEROVUOSI	2017	2018**	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
MAKSETTAVA VERO	18 529	18 972	19 620	20 460	21 210	21 940	22 610
Muutos %	-1,4	2,4	3,4	4,3	3,7	3,4	3,1

Maksettava kunnallisvero näin ollen yhä verrattain hyvissä kasvulukemissa tulevina vuosina.

Painotettu kuntien tuloveroprosentti nousi 19,97 %:iin vuodelle 2020 (nousua +0,09 % -yksikköä tai laskennallisesti noin 100 miljoonaa euroa)

- Marraskuussa kunnallisveron tilitykset kasvoivat +19,9 % verrattuna viime vuoden marraskuuhun.
  - Johtui pääasiassa siitä, että marraskuun 2018 maksuunpanotilitykseen liittyi kuntien kannalta merkittävä negatiivinen oikaisu (-175 M€).
- Kunnallisveron tilitykset edelleen -6,1 % verrattuna viime vuoteen. Joulukuussa tilanne kuitenkin korjaantuu merkittävästi, koska viime vuonna joulukuussa kunnilta perittiin veronpalautuksia/jäännösveroja nettona -1,5 mrd.€, kun nyt arvio joulukuulle on tältä osin -100 milj.€.
- Lisäksi 2019 ennakoverot ovat kasvussa. Marraskuussa tilitettiin lokakuussa perittyjä ennakonpidätyksiä +3,8 % enemmän kuin vuosi sitten.
  - Lisäksi aiempien kuukausien ennakonpidätyksiä kertyi siten (tulorekisterivajeita), että ennakoiden tilitykset kasvoivat yhteensä 6,9 %. Tulorekisterivaje on ollut jotakuinkin Verohallinnon aiemman arvion mukainen, niin paljoakaan ei pitäisi enää olla kiinni kurottavaa.

Koko maan veroennustekkehikko 2.12.2019

KUNNALLISVERON TILITYKSET			KOKO MAA , Milj.€					
TA -VUODEN ENNAKOT	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**		
Koko maan kertymä	31 770	32 040						
Kuntaryhmän jako-osuus	0,6162	0,6138						
TA-vuonna tilitetään	0,9097	0,9102						
Arvioitu jako-osuuden oikaisu		10						
Tilitys kunnille TA-vuodelta	17 810	17 900	18 650	19 330	20 020	20 650		
Muutos %	1,3	0,5	4,2	3,7	3,5	3,2		
Osuus maksettavasta %	93,9	91,2	91,2	91,1	91,2	91,3		
TILITYKSET ED. VUODELTA			2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Kuntaryhmän jako-osuus	0,6217	0,6162						
Ennakot (tammi-lokakuu)	2 230	1 020	1 660	1 720	1 760	1 780		
Maksuunpanotilitys + muut	-1 697	-80	-160	-160	-160	-160		
Tilitys kunnille ed.vuodelta	533	940	1 500	1 560	1 600	1 620		
TILITYKSET VUODELTA t-2			2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Jäännösverot + muut	357	360	140	140	160	160		
TILITYKSET AIK. VUOSILTA			2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Muut tilitykset	57	50	50	50	50	50		
TILITYKSET YHTEENSÄ	18 758	19 250	20 340	21 080	21 830	22 480		
Muutos %	-0,8	2,6	5,7	3,6	3,6	3,0		

1 Noin 500 miljoonan euron siirto 2019 → 2020 verouudistusten johdosta. Verokorttiuudistuksen pääsyy siihen, että ennakoiden taso aiempaa alhaisemmat. Verovuoden 2019 jako-osuusoikaisu oli kuntien kannalta myönteinen (noin 10 miljoonaa euroa)

2 kertymävaje korjaantunee suurelta osin vasta joulukuussa tehtävissä ennakonpidätyksissä (näkyvät tammikuun 2020 tilityksissä). Lopullisesti vaje korjaantuu vasta verotuksen valmistuessa kesästä 2020 alkaen.

3 Verokorttiuudistus on pysyvä muutos. Vaikka kertymävaje korjaantuu vuoden 2019 kunnallisverojen osalta vuoden 2020 aikana, niin oletuksenamme on, että verovuoden 2020 ennakkoerot kertyvät taas samalla tavalla jättäen vuoden 2020 ennakot vastaavasti alemmalle tasolle.

Yhteisövero- ennuste 2.12.2019

MAKSETTAVA YHTEISÖVERO							KOKO MAA , Milj.€
VEROVUOSI	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**	
MAKSETTAVA YHTEISÖVERO 1	5 883	6 060	6 140	6 380	6 620	6 860	
<i>Kuntaryhmän osuus</i>	<i>0,3135</i>	<i>0,3130</i>	<i>0,3213</i>	<i>0,3224</i>	<i>0,3218</i>	<i>0,3206</i>	
KUNTIEN OSUUS YHT.VEROSTA	1 854	1 900	1 970	2 060	2 130	2 200	
<i>Muutos %</i>	<i>8,0</i>	<i>2,5</i>	<i>3,7</i>	<i>4,6</i>	<i>3,4</i>	<i>3,3</i>	

- 1 2018–2023: pohjana valtiovarainministeriön ennuste yhteisöjen verotettavasta tulosta ottaen huomioon maksuunpantujen ennakkoverojen kehitys.
- 2 Hallituksen vuosille 2020-2023 linjaamia kone- ja laiteinvestointien korotettuja poistoja huomioitu jako-osuuksissa 2020-2023

YHTEISÖVERON TILITYKSET						
TILIVUOSI	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Verovuodelta 2017	353	30	0	0	0	0
Verovuodelta 2018	1 402	350	10	0	0	0
Verovuodelta 2019	110	1 400	320	10	0	0
Verovuodelta 2020		120	1 510	320	10	0
Verovuodelta 2021			100	1 590	330	10
Verovuodelta 2022				110	1 650	340
Verovuodelta 2023					110	1 700
Verovuodelta 2024						110
TILITYKSET YHTEENSÄ	1 857	1 880	1 940	2 030	2 100	2 160
<i>Muutos %</i>	<i>-0,6</i>	<i>1,2</i>	<i>3,2</i>	<i>4,6</i>	<i>3,4</i>	<i>2,9</i>

Yhteisöveroennuste vuosille
2020 -2023 laskenut noin -70
per vuosi lokakuun tilanteesta.

Yhteenveto verotulo- ennusteesta 2.12.2019

- Suurin epävarmuus ennusteessa liittyy edelleen kunnallisverokertymien jakosotuksiin 2019/2020.
- Ensi vuoden epävarmuus liittyy ennakonpidätyksiin – oletus on että veronmaksajien käytös ei merkittävästi muutu.

KUNTIEN VEROTULOT YHTEENSÄ				KOKO MAA , Milj.€		
TILIVUOSI	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Verolaji						
Kunnallisvero	18 758	19 250	20 340	21 080	21 830	22 480
<i>Muutos %</i>	-0,8	2,6	5,7	3,6	3,6	3,0
Yhteisövero	1 857	1 880	1 940	2 030	2 100	2 160
<i>Muutos %</i>	-0,6	1,2	3,2	4,6	3,4	2,9
Kiinteistövero	1 813	1 880	1 920	1 940	1 960	1 990
<i>Muutos %</i>	2,2	3,7	2,1	1,0	1,0	1,5
VEROTULO KIRJATTAVA	22 428	23 010	24 200	25 050	25 890	26 630
<i>Muutos %</i>	-0,5	2,6	5,2	3,5	3,4	2,9

Uudistusten aiheuttama kertymävaje pienentää ennustetta vuodelle 2019 ja korottaa siten ensi vuoden ennusteen kasvuprosentteja

Arvonlisäverojen tukikelpoisuus kunnissa

- Korkein hallinto-oikeus antanut 8.11.2019 ratkaisun KHO:2019:141
- A:n kaupunki oli valittanut Hämeenlinnan hallinto-oikeuden päätöksestä, jonka mukaan kaupungille myönnetty hanketuki ei käsittänyt kustannusten alv –osuutta
- Kaupunki oli saanut hankintoihinsa liittyvät arvonlisäverot takaisin kuntapalautuksina, eivätkä ne siten olleet kaupungin lopullisia kuluja
- Yksittäiselle kunnalle palautetun ja takaisinperityn arvonlisäveron välillä ei ole riittävää yhteyttä
- Julkisia hanketukia ei enää päätöksen jälkeen ole haettavissa alv – kustannusten osalta

Kiitos!

Pekka Montell

+358 440 851 738

pekka.montell@kuntaliitto.fi

@MontellPekka

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

kuntaliitto.fi

PL 200, 00101 Helsinki
Kuntatalo, Toinen linja 14
00530 Helsinki

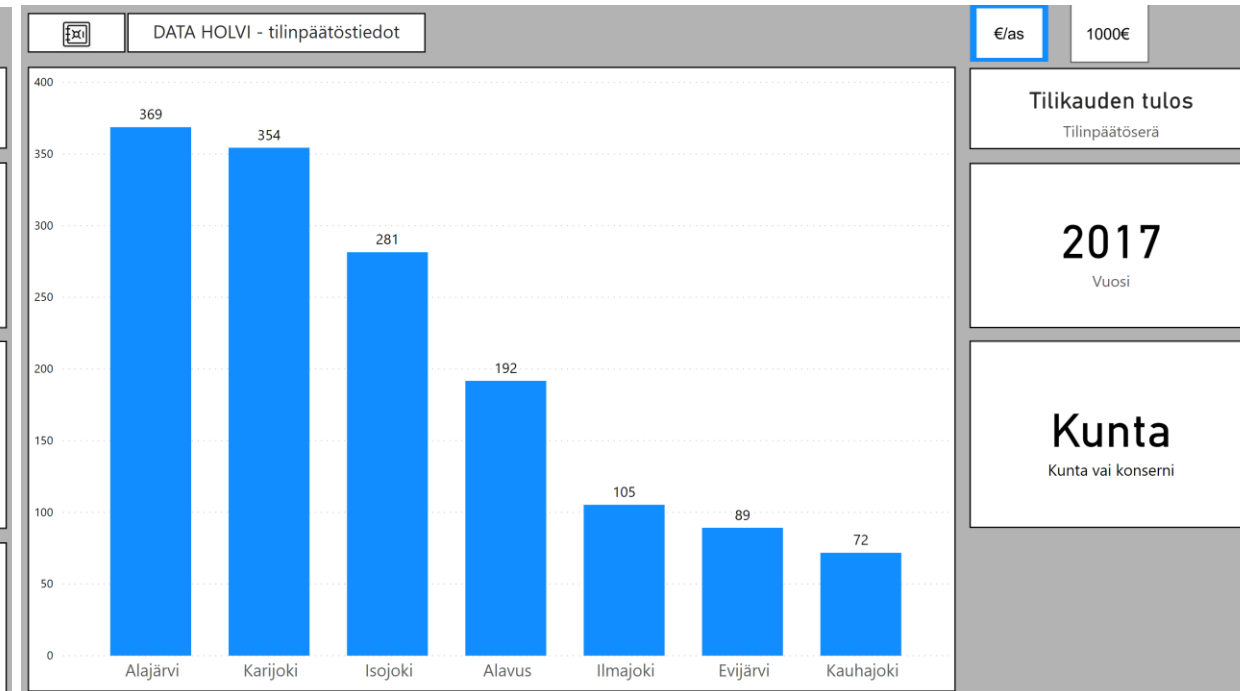
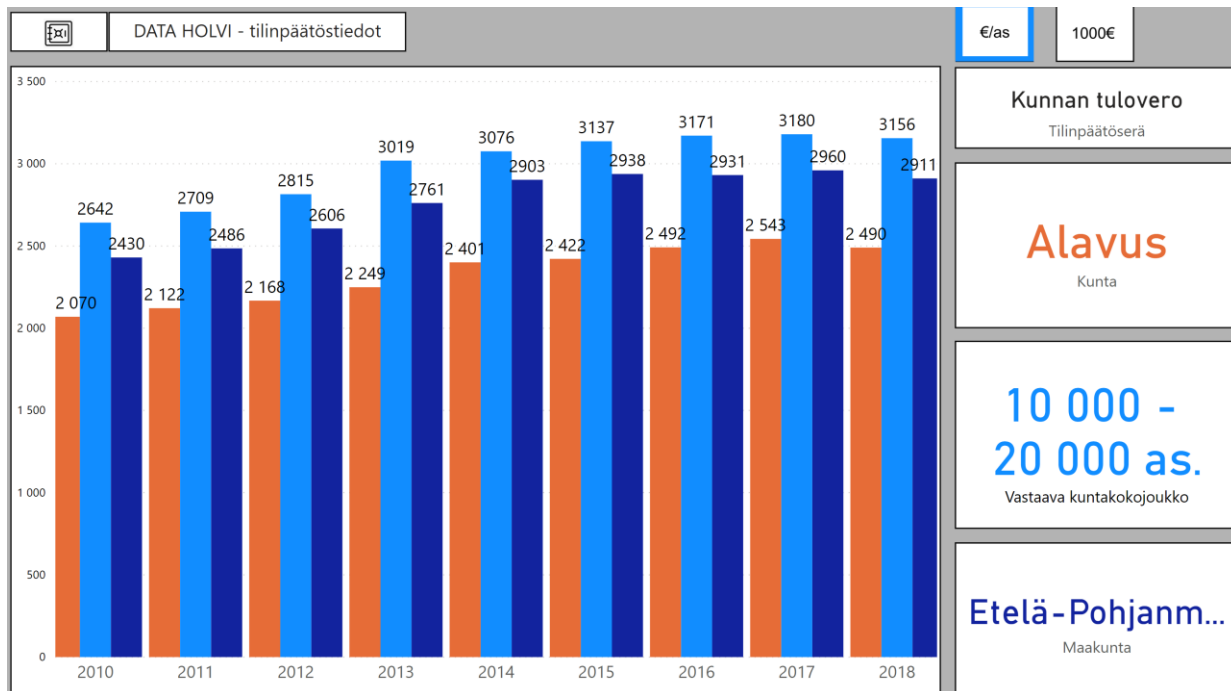

Kustannusrakenne-, menopaine- ja tunnuslukusovellusten hyödyntäminen

Kuntatalousyksikön taloustilastotuotteet

Taloustorstai 5.12.2019

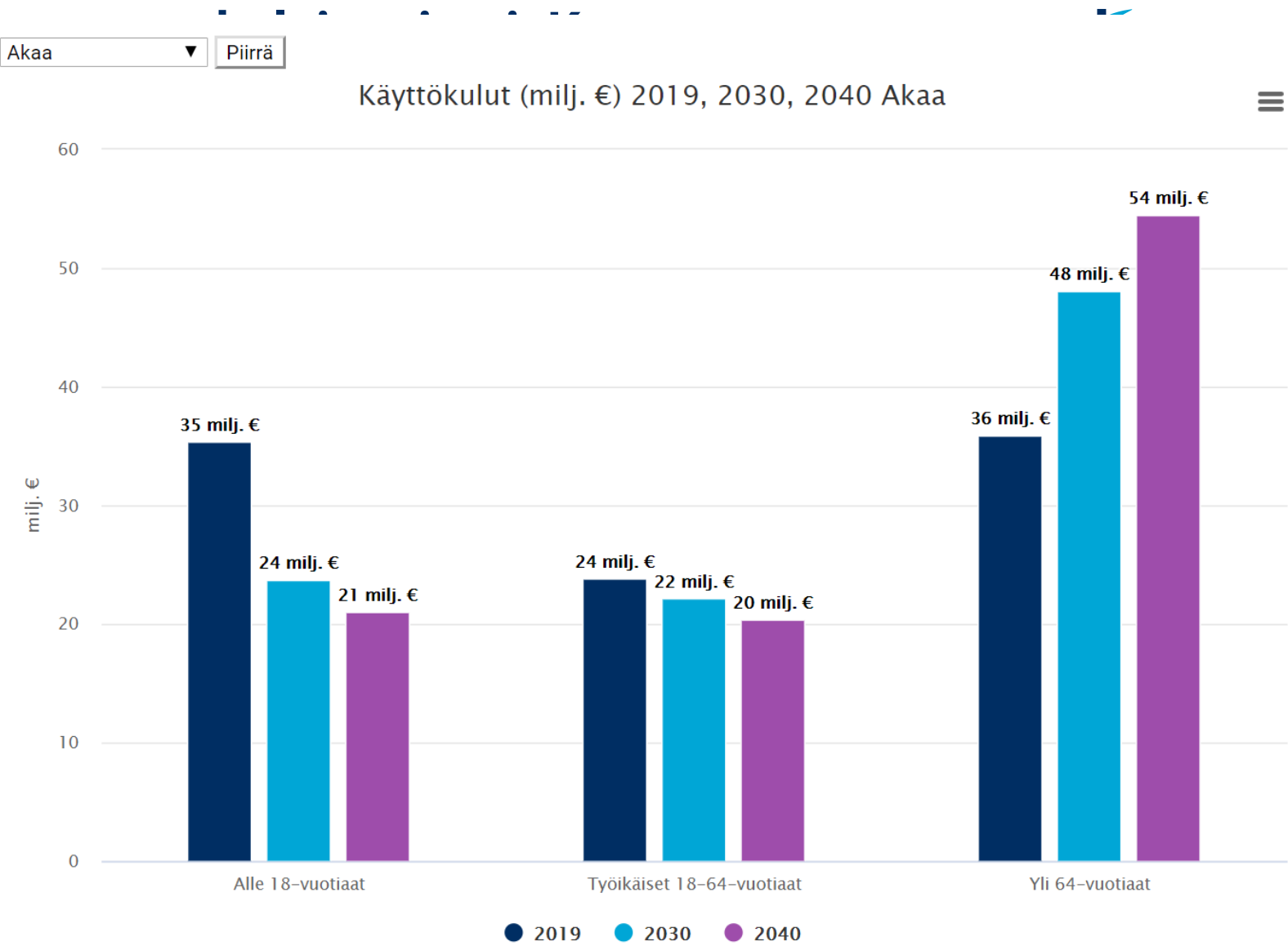
Data Holvi – kuntien tilinpäätöstiedot

Pilottiversio netissä: [linkki](#)

Ikärakenteen muutos voi l kuntasi tilanne

[Linkki](#)

Kuntaliitto.fi FI SV EN

Sulje valikko

<

Talous

Budjetointi ja taloussuunnittelu

>

Kirjanpito ja tilinpäätös

>

Konserniohjaus ja omistajapolitiikka

>

Kuntatalouden tilastot

>

Kuntatalous ja valtio

>

Kustannuslaskenta

>

Pääekonomistin palsta

>

Kuntien tilinpäätökset

- Kuntien taloudellisia tunnuslukuja
- Kuntien palvelutuotannon kustannuksia
- Kuntien ja kuntayhtymien investoinnit
- Tulos- ja rahoituslaskelmat
- Kuntien ja kuntayhtymien menot ja tulot
- Kuntien ja kuntayhtymien ostot
- Maksu- ja myyntituotot
- Taseet

Kuviot (pdf-diaesitykset)

- Kansantalous ja julkinen talous sekä kansantalouden ennusteet
- Kuntien ja kuntayhtymien menot ja tulot
- Sosiaalivakuutusmaksut
- Verot ja valtionosuudet
- Tulos- ja rahoituslaskelma
- Kuntatalouden kehitys
- Kuntien, kuntayhtymien sekä kuntakonsernien tilinpäätökset
- Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarviot sekä talousarviot ja -suunnitelmat
- Kuntasektorin velkaantuminen

Kuntien yritykset

Kuntien liikelaitokset

Kuntien veroprosentit

- Kuntien tulo- ja kiinteistöveroprosentit
- Kuntien tuloveroprosentit
- Kuntien kiinteistöveroprosentit
- Kuntien veroprosentit ja efektiiviset veroasteet

Kuntien verot ja valtionosuudet

- Kuntien verotiedot
- Kuntien verotulot + käyttötalouden valtionosuudet

Myytävät tilastotuotteet

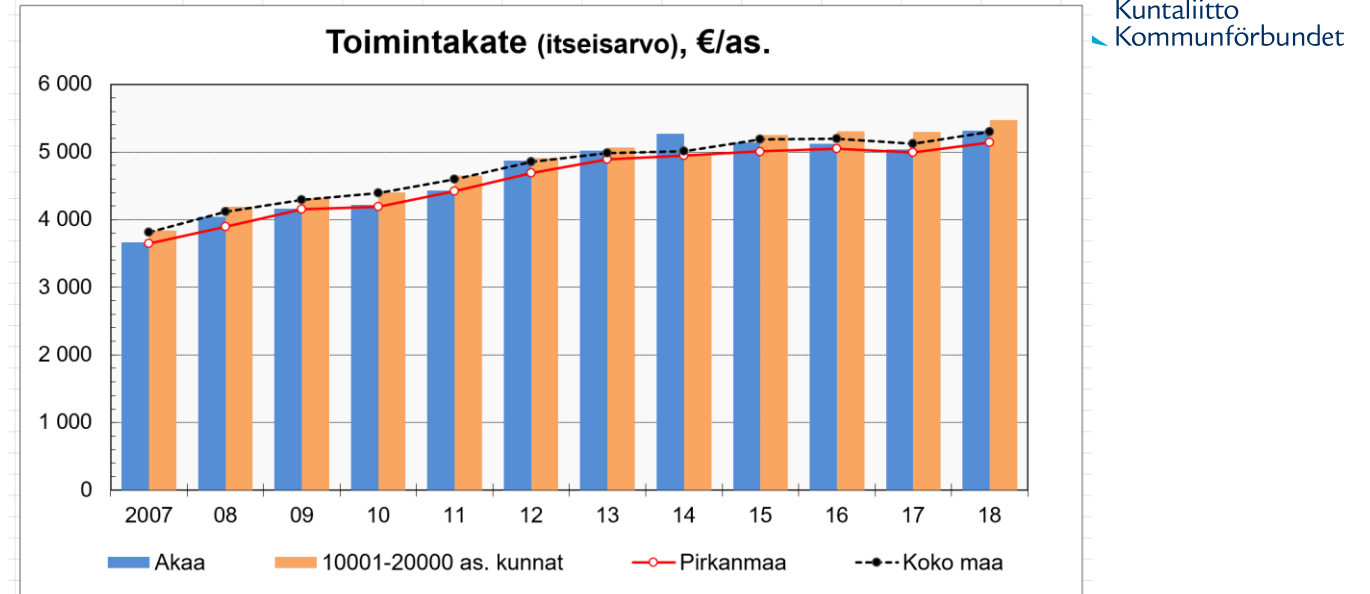
Tiedostoja voi tilata sähköpostilla **Tuija Valkeiselta** osoitteella [tuija.valkeinen\(at\)kuntaliitto.fi](mailto:tuija.valkeinen@kuntaliitto.fi). Tilauksesta tulee ilmetä laskutusosoite.

Tiedosto toimitetaan vastauslähetystenä sähköpostin liitteenä. Yhden sovelluksen hinta on kunnille **180 € + alv.**

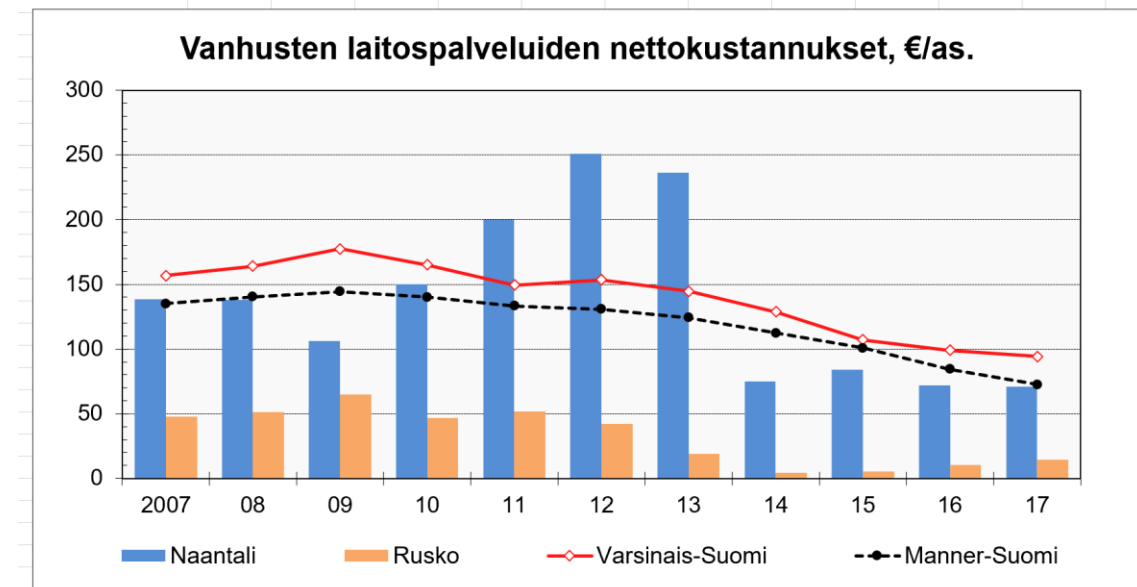
Kunnille, jotka tilaavat molemmat sovellukset hinta on **300 € + alv.**

<https://www.kuntaliitto.fi/talous/kuntien-talouden-tunnuslukutiedosto-seka-palvelutoiminnan-kustannuksia-kuvaava-tiedosto>

1) Kuntien taloudelliset tunnusluvut

2) Kuntien palvelutuotannon aikasarja:

Kustannusrakenne

Tutustu kotikuntasi kuntapalveluiden kustannuksiin

[Linkki](#)

VALITSE KUNTA

Näytä käyttökustannukset

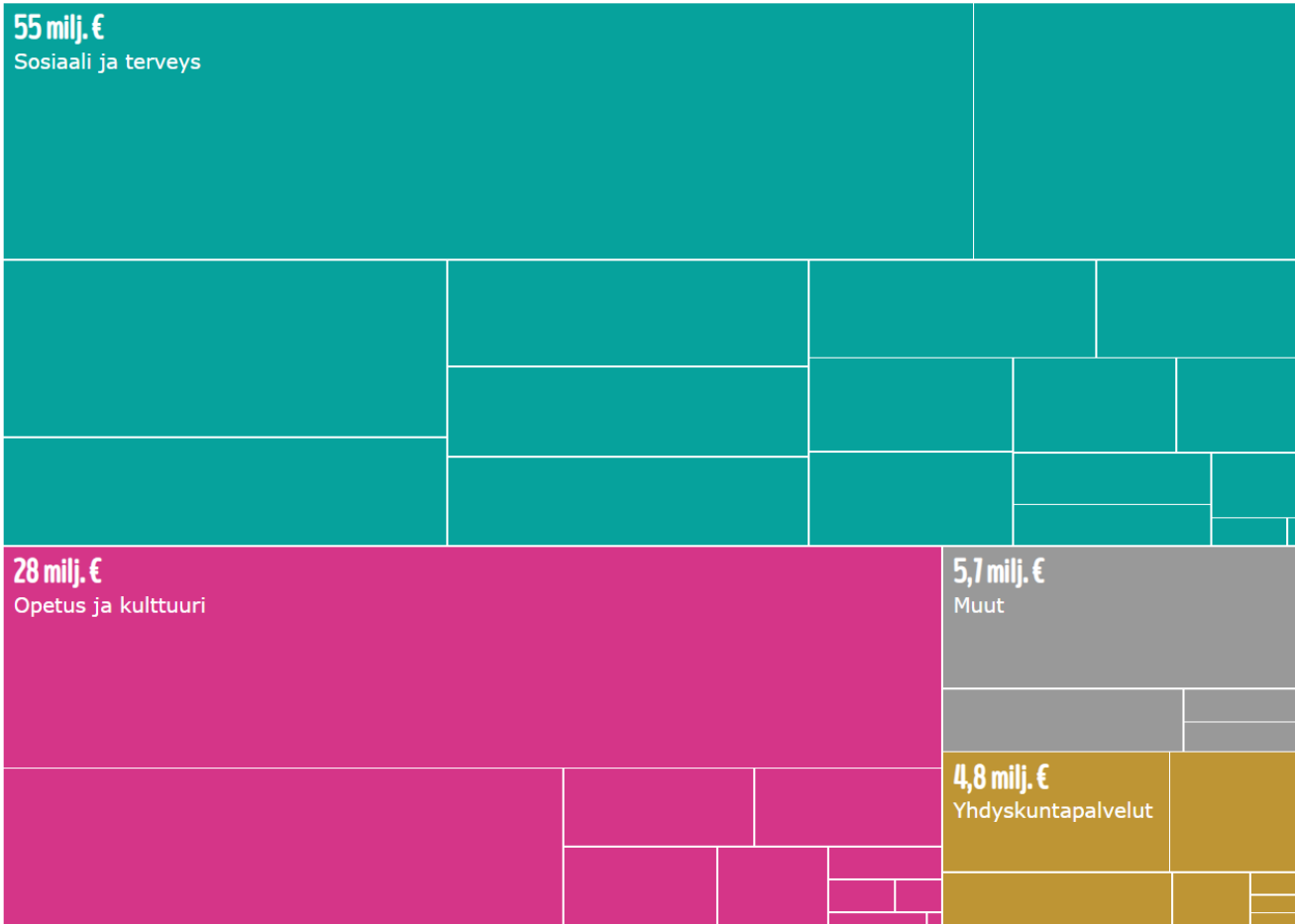
Valitse vertailtava palvelu

PER ASUKAS

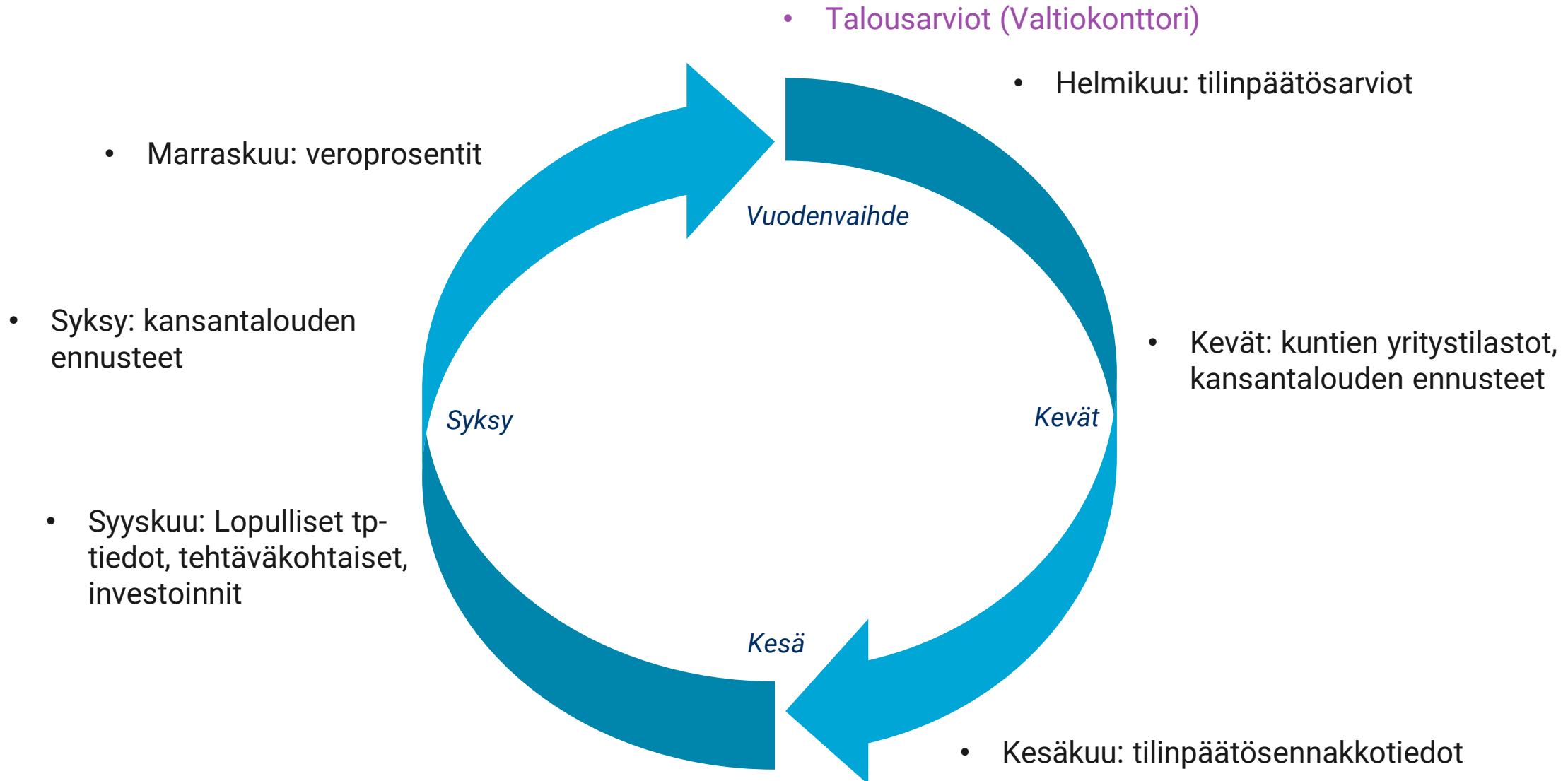
Värikoodit:
Sosiaali ja terveys
Opetus ja kulttuuri
Yhdyskuntapalvelut
Muut

Liitto
unförbundet

AKAA Nettokäyttökustannukset (93 312 000 €)

Talousdatan päivitysrytmi 2020

Ajankohtaista sijoitustoiminnasta ja varainhoidosta

Taloustorstai 5.12.2019

Jari Vaine

5.12.2019

Rahamarkkinainstrumenttien tasekirjauksista

- Kunnalla on varainhoitosalkku(ja), jotka taseessa ovat ryhmässä Rahoitusarvopaperit (Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin)
- Varainhoitoyhtiöiden salkunhoitajat hoitavat näitä sijoituksia, solmittujen sopimusten mukaisesti
- Varainhoitoyhtiöllä on kuitenkin erillinen talletustili (asiakasvaratili), jossa ”lepäävät” sellaiset varat, jotka odottavat uudelleen sijoitusta.
- Kunta on kirjannut tällaisen talletustilin arvon taseessa ryhmään Rahat ja pankkisaamiset.
- Sijoitussalkun koko arvo on siis kahdessa eri ryhmässä (ts kahdella eri tilillä)
- Salkkuraportin mukainen markkina-arvo = nämä kaksi tiliä yhteensä.

Rahamarkkinainstrumenttien tasekirjauksista

- Onko edellä kuvattu kirjaus oikein? Tulisiko myös em. talletustilien saldot olla ryhmässä Rahoitusarvopaperit ja jopa samalla kirjanpidon tilillä, kuin muukin sijoitussalkku?
- Kunnalla ei ole käyttöoikeuksia näille talletustileille (asiakasvaratilit), vaan niitä hallinnoi varainhoitoyhtiö. Tätä taustaa vasten tilillä olevien varojen hallinta ja likvidisyys on käytännössä sama kuin koko sijoitussalkun.
- Varsinaista tarkkaa ohjeistusta käytännöistä ei ole, mutta kunnan ja varainhoitajan välisen sopimuksen ehtoja ja rajouksia voidaan pitää keskeisinä ohjaavina tekijöinä.
- Jos varainhoitosopimus sallii kunnan hallinnoida ja siirtää tämän tyyppisellä tilillä olevia varoja, ne voivat olla verrattavissa muihin rahat ja pankkisaamiset –eriin.
- Mikäli kunta ei käytännössä pääse vaikuttamaan tileillä olevien varojen käsittelyyn tai siirtämiseen, varoja voidaan pitää varainhoitosalkun osana ja käsitellä myös taseessa tällä periaatteella.

Sijoitusinstrumenttien arvostus

- Johdannaissopimus (mikä tahansa) tehty sijoitustarkoituksessa (= spekulatiivinen näkökulma):
- Arvostetaanko käypään arvoon? Arvostetaanko myös realisoimaton voitto? Vai varovaisuuden periaatetta noudattaen pelkästään arvonalennukset?
- Merkitystä ei ole sillä, onko johdannainen tehty suojaavassa tai spekulatiivisessa tarkoituksessa, vaan
- Arvonalennus kirjataan, mutta realisoimatonta voittoa ei - varovaisuuden periaate.

Sijoitusinstrumenttien arvostus

- Suojaustarkoitus = oletus, että johdannainen antaa täsmällisen suojan sijoitukselle.

Esimerkki 1:

- Kunta on ostanut osakkeen hintaan 100. Sen arvo on nyt 80, eli arvonalennusta 20.
- Kunnalla on osakkeeseen myös myyntioptio (toteutushinta 100), joka sopii täsmällisesti ko. osakkeeseen ja omistuksen määrään. Option hinta on nyt +20 (toteutushinta 100 – markkina-arvo 80).
- Kuinka kokonaisuus arvostetaan?
  - Osakkeen arvonalennus kirjataan
  - Myyntioptio on markkinatilanteeseen nähden arvokas, eli ns. in-the-money. Option siis voidaan ajatella sisältävän realisoitumatonta voittoa
  - Positio kirjataan: 80 (osakkeen arvo) + 0 (option arvo, realisoitumatonta voittoa ei kirjata) = **80**.

Sijoitusinstrumenttien arvostus

- Suojaustarkoitus = oletus, että johdannainen antaa täsmällisen suojan sijoitukselle.

Esimerkki 2:

- Kunta on ostanut osakkeen hintaan 100. Sen arvo on nyt 120.
- Kunnalla on osakkeeseen myös myyntioptio (toteutushinta 100), joka sopii täsmällisesti ko. osakkeeseen ja määrään. Sen hinta on nyt - 20.
- Tässä vaihtoehdossa on periaatteessa sama asetelma kuin esimerkissä 1 - arvonalennuksen ja arvonnousun puolet ovat vain vaihtaneet paikkaa.
- Osakkeessa on realisoimatonta voittoa, mutta osake arvostetaan hankintahintaan.
- Myyntioptio on tappiollinen, eli ns. out-of-the-money. Optio on kuitenkin suojaavassa tarkoituksessa tehty, joten tappiota ei kirjata.
- Positio kirjataan: $100 \text{ (osakkeen arvo)} + 0 \text{ (option arvo, arvonalennusta ei kirjata)} = \mathbf{100}$.

- Kunnan sijoitustoiminnan periaatteet hyväksyy valtuusto.
  - Valtuuston tulisi asettaa sijoitusvälineiden käytölle enimmäisrajat sekä päättää periaatteista, joilla kassavaroja sidotaan vuotta pidemmäksi ajaksi.
  - Periaatteisiin kuuluu myös hajauttaminen, joka voi koskea sijoitusaikaa, sijoitusvälineitä tai velallisia.
- Sijoitustoimintaa tulee hoitaa tuottavasti ja turvaavasti - käytännössä merkitsee riskien hajauttamista, mutta omaisuuslajien jaosta ei ole kantaa.
  - On jäänyt elämään ajatusmalli, että vain osakkeet ja muut yrityssidonnaiset kohteet ovat riskillisiä, sen sijaan valtioiden, muiden julkisyhteisöjen sekä pankkien ja rahoituslaitosten liikkeeseen laskemat instrumentit ovat riskittömiä.
  - Tausta ajattelulle on olosuhteet, jolloin valtion lainatkin tuottivat useita prosentteja. Tämä tuottopotentiaali myös salli sen, että korkojen osuus on voinut olla merkittävä.

- Mikä on tuottavuuden ja turvaavuuden tilanne nyt, kun korot ovat osittain negatiiviset, useat valtiot ovat olleet ongelmissa...?
- Tilillä "makuuttaminen" (varainhoidon piirissä tai muutenkin) on huono vaihtoehto: jotta ratkaisu toimisi, korkojen tulisi kohtuullisella aikavälillä lähteä nousuun.
  - Rahoituslaitoksilta veloitetaan negatiivisia korkoja, voidaanko luottaa, ettei vaikutusta vyörytetä asiakkaalle?
- Sijoitusten purkaminen ja lainojen lyhentäminen? Sijoitusten tuotot ovat pitkään kattaneet ja ylittäneet rahoituskustannukset, mutta tänä päivänä korkojen vaikutus eliminoi tätä vaikutusta.
  - Mikäli sijoituksia puretaan ja varoilla lyhennetään lainoja, voidaanko sijoitusten purkaminen ja/tai lainojen lyhentäminen tehdä ilman ylimääräisiä kuluja?
  - Jos sijoitustoimintaan aiotaan palata, se vaatii omat edellytyksensä.

- Millä kompensoida korkojen tilanne?
- Sijoittamisen tulee perustua hallittuihin riskeihin
  - Tämä tarkoittaa suunnitelmallista riskien tunnistamista, mittaamista ja riskeiltä suojautumista - riskit tulisi jaotella niihin, jotka voidaan kantaa ja niihin, joita ei voida eikä tule ottaa.
  - Uusia, ennestään tuntemattomia riskejä ei ole syytä ottaa - ainakaan ennen kuin niiden luonne on riittävästi selvitetty.
- Yrityslainojen ottaminen salkkuun
- Reaaliomaisuus- eli esimerkiksi metsä-, raaka-aine-, toimitila- ja kiinteistösijoitukset
  - Huomioitava ainakin riski/kustannus/tuotto – suhde ja likvidisyys
  - Onko kunnalla alueellaan tällaisia sijoituksia vastaavaa yritystoimintaa? Päällekkäisyyttä ja riskikeskittymiä on syytä välttää
- Omaisuuslajien painotusten muuttaminen

Kiitos mielenkiinnosta!

Jari Vaine

09 771 2018, 050 562 7687

jari.vaine@kuntaliitto.fi

kuntaliitto.fi

PL 200, 00101 Helsinki
Kuntatalo, Toinen linja 14
00530 Helsinki

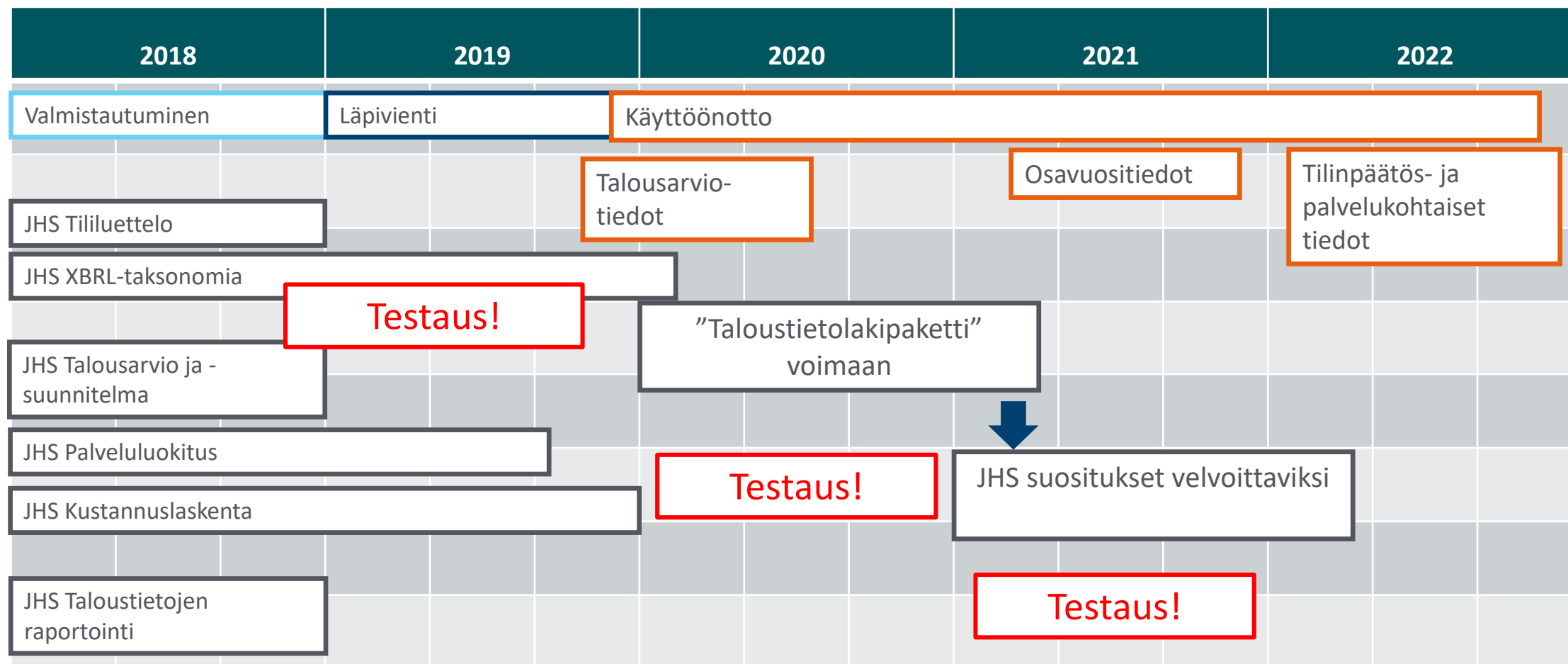

TIJO 3

Tietojohdamisen verkostohanke

Talousraportoinnin uudistuksen aikataulu

Muutos on mahdollisuus!

- kehittää tiedolla johtamista
- kehittää sisäistä raportointia
- parantaa palveluita kuntalaisille
- vertailla palveluiden tuottamistapoja
- tehdä tietoisia valintoja
- lisätä tuottavuutta ja parantaa asiakaslähtöisyyttä

Tiedolla johtaminen vaikuttavammin

Perustuu yhteiseen realistiseen tilannekuvaan

Perustuu yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin

Edellyttää toimivaa yhteistyötä ja tekemistä

Vaikuttavan tietojohdamisen toimenpiteitä

- Toiminnan ennakointi - muutosvoimien ja trendien huomioiminen
- Tutkimusyhteistyö ja kansainvälisen tiedon käyttäminen
- Suunnittelun eheä ketju – strategia, poliittinen ohjelma, taloussuunnittelu
- Tarkempaa tietoa kuntatasolta käyttöön ja tiedon keruun automatisointia
- Tiedolla johtaminen on verbi
- Toiminnan arviointi ja seuranta systemaattiseksi

Keskeiset näkökulmat

Tiedolla johtaminen on strateginen valinta

- Toimintaympäristön muutokseen varautuminen ja tulevaisuuden ennakointi
- Tietoon perustuva johtaminen ja päätöksenteko
- Organisaation kehittäminen ja jatkuva uudistaminen

Toiminnan kehittäminen merkitsee parempia palveluita

- Asiakaslähtöinen palveluiden tuotteistaminen
- Palvelutoiminnan ja resurssien läpinäkyvyys
- Tehokkaampi palvelutuotanto

Johdon raportoinnista päätöksenteon työkaluksi

- Strategian, toiminnan ja talouden yhteys
- Talous- ja toimintatietojen yhdistäminen ja automatisointi
- Ajantasainen, luotettava, relevantti tieto käyttöön

Rakennuspalikat

Valtakunnalliset tapahtumat

- Kaksi verkostotapahtumaa osallistujakunnille
- Osaamisen syventäminen alan huippujen johdolla

Kuntakohtainen kehittäminen

- Kuntakohtaiset kehittämispajat ja konsultoinnit organisaatioiden kehittämiseen

Muut tukifunktiot

- Talouden tilanneanalyysi
- Webinaarit yhdyshenkilöille, yhteiskehittäminen ja toisilta oppiminen

Valtakunnalliset seminaarit

- Kaksi seminaaria vuoden 2020 aikana.
- Seminaarit koostuvat ajankohtaisista asiantuntija-alustuksista sekä verkostokuntien yhteiskehittämisestä.
- Seminaareihin voivat osallistua niin viranhaltijat kuin luottamushenkilöt.
- Tilaisuuksiin voi osallistua myös etäyhteydellä.

- Syvennä osaamistasi
- Löydä ratkaisuja
- Vie opit käytäntöön
- Kohtaa ja verkostoidu

Kuntakohtainen kehittäminen

- Osana TIJO-verkoston kunnalla on käytettävissään kolme konsultointipäivää kunnan omaan kehittämistoimintaan. Kuntakohtainen konsultointi sisältää sparrauksen, työpajojen suunnittelun, toteutuksen ja sähköiset materiaalit.
- Osallistujina voi olla kuntien ammatillinen johto ja toimialojen edustus. Kehittämistyöpajoja voidaan järjestää myös luottamushenkilöille.
- Kehittämisteemat suunnitellaan yhdessä organisaation tarpeen mukaisesti.

Kehityskohteita, esim.:

- Ulkoisen ja sisäisen raportoinnin kehittäminen
- Palveluiden tuotteistaminen
- Tiedolla johtaminen
- Muutokseen varautuminen ja ennakointi
- Strategian, toiminnan ja talouden yhteys
- Johtamisjärjestelmä ja organisaatorakenteet
- Kuntatalous ja tuottavuus
- Asiakaslähtöisyys

Muut tukifunktiot

- Talouden tilanneanalyysissä organisaation talouden tilaa katsotaan mm. tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman tunnuslukujen pohjalta.
- Säännölliset yhteyshenkilöwebinaarit organisaatioiden tilannekuvan ja kehittämisen tueksi.
- Yhteiskehittäminen ja säännöllinen yhteydenpito.

- Sähköiset materiaalit
- Webinaarit
- Kehittämisalotteet ja yhteiskehittäminen
- Asiantuntijoiden tuki koko projektin ajan

Kunnan osallistuminen TIJO-verkostoon

- Kuntakohtainen vuosimaksu kunnalle on 8 950 € + alv.
- Hinta sisältää:
  - Kunnittainen talouden tilanneanalyysi
  - Kaksi valtakunnallista verkoston yhteistä teemaseminaaria
  - Kolme organisaatiokohtaista konsultointipäivää
  - Yhteyshenkilöwebinaarit ja tuki
- Lisäksi laskutetaan konsultin/konsulttien matkustuskustannukset todellisten toteutuneiden kulujen mukaisesti.

Miksi mukaan verkostoon?

- Tuki palveluluokituksen mukaiseen talousraportointiin.
- Tuki tulevaisuuden kunnan ja kuntayhtymän strategiselle talousjohtamiselle.
- Tuki sisäisen ja ulkoisen raportoinnin kehittämiseksi.
- Tuki omien toimintatapojen ja -mallien suunnitteluun ja käyttöönottoon.
- Kuntakohtaisella konsultoinnilla apua kunnan kehittämisprosesseihin ja uudistumiseen.

Kehittämisverkosto mahdollistaa kuntien välisen vertaisoppimisen ja -kehittämisen, hyvien käytäntöjen hyödyntämisen sekä tiiviin vuoropuhelun kuntien, Kuntaliiton ja muiden keskeisten toimijoiden kesken.

Ota yhteyttä

Projektijohtaja

Kimmo Haapasalo

FCG Konsultointi

kimmo.haapasalo@fcg.fi

p. 040 520 3020

Erityisasiantuntija

Minnamaria Korhonen

Kuntaliitto

minnamaria.korhonen@kuntaliitto.fi

p. 050 513 4641

Lainsäädäntö - ajankohtaiskatsaus

Taloustorstai 5.12.2019

Juha Myllymäki
Lakiasian johtaja

Juha Myllymäki

5.12.2019

- Tulevassa(kin) lainsäädännössä haasteena kuntien erilaistuminen ja sen huomioiminen.
- Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen valmisteilla
  - Kaavahierarkian muuttaminen harkinnassa
  - Maapolitiikan välineet
- Kuntalain tarkistaminen
  - Valmistelu käynnissä, kuntalakiin valtuustokauden alussa 1.6.2021
  - Täsmennyksiä mahdollisesti esimerkiksi johtajasopimuksen käsittelyyn, erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyyn, sopimusohjaus.

Sote – missä mennään?

- **Rakenneuudistuksessa** maakuntavaihtoehto lähtökohtana (Rinteen hallitusohjelma).
- **Uusimaa** erillistarkastelussa
  - Selvitys 2019 loppuun mennessä.
  - Erilaisia toteutusvaihtoehtoja paikallisista olosuhteista lähtien?
  - Kuntien erilaistuvat tehtävät – selvitys (Professori Juha Lavapuro ym.).
- Kuntien tuottajarooli arvioidaan 2019.
- Maakunnalle mahdollisesti siirtyvät mahdolliset muut tehtävät selvitetään 2020 mennessä.
- Maakunnan verotusoikeus arvioidaan erikseen 2020 mennessä.

Politiikka

Uusimaa on jatkossa Helsinki ja neljä maakuntaa – hallituksen lupaama soten erillisratkaisu etenee

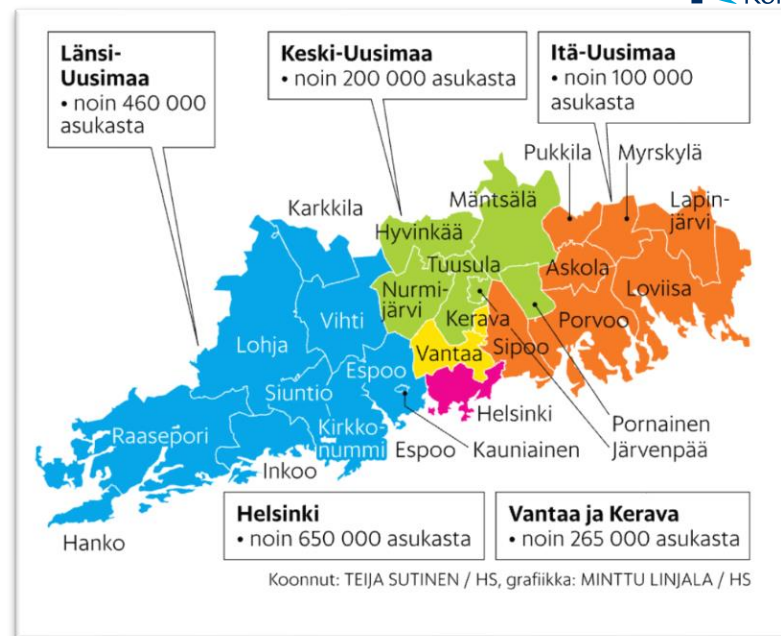
Viime hallituskaudella Uudellemaalle oli tulossa jättimaakunta, nyt hallitus on taipumassa erillisratkaisuun. Ministeri Kiurun mukaan vaativaa hoitoa antavan Husin asema pohditaan erillisessä työryhmässä.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (jäljempänä HUS) työryhmä

Uudenmaan erillisratkaisu edellyttää HUS:n aseman määrittelemistä. Vaihtoehtoina on esitetty, että

1. HUS olisi erillinen oikeushenkilö, jonka tehtävistä säädettäisiin lailla
2. soten järjestämisvastuu olisi kokonaisuudessaan muodostuvilla alueellisilla järjestäjillä ja HUS vastaisi palvelujen yhteisestä operatiivisesta tuottamisesta
3. järjestämisvastuu olisi nykyiseen tapaan osittain jaettu.

Reunaehtona kaikissa tapauksissa olisi, että HUS:n nykyisille sairaalayksiköille muotoutunutta tarkoituksenmukaista, palvelutuotannon laadun ja kustannustehokkuuden turvaavaa työnjakoa ei perusteettomasti muuteta ja että järjestämisratkaisussa turvataan palvelujen saatavuus yhdenvertaisuuden näkökulmasta hyväksyttävällä ja asiakkaan palvelujen integraation turvaavalla tavalla.

Kaupunki

Selvitysryhmä yksimielinen: Helsinki ja neljä sote-maakuntaa järjestävät Uudenmaan erikoissairaanhoidon, jonka toteuttaa Hus

Terveysten hoidon järjestämisvastuun jakavat on neljällä aluetta sekä Helsinki omana alueenaan. Mallin rahoitusvastuut ovat edelleen auki.

(HS 2.12.2019)

HS 1.11.2019

Sote – missä mennään?

- Täytäntöönpanotoimia ei edellytetä tässä vaiheessa.
- Valmistelu edellisten vaalikausien valmistelun pohjalta.
- Erityisen mielenkiintoisia teemoja:
  - Rahoitus ja omaisuusjärjestelyt
  - Kuntien rooli – tuottaminen ja järjestäminen
  - Henkilöstö
- Avataanko valmistelua osallistavammaksi?

Kiitos

Juha Myllymäki
Lakiasiaainjohtaja